

ВИРАЖЕНІСТЬ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Анотація

У статті розглянуто вираженість особистісно-професійних якостей військовослужбовців, визначену на основі емпіричного дослідження. Автор виділяє п'ять основних компонентів професійно-значущих особистісних властивостей, важливих для ефективності військово-професійної діяльності: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, особистісний та професійний. У статті описано характеристики компонентів та рівень їх вираженості у військовослужбовців, зокрема: особливості мислення, особистісних рис у межах п'ятифакторної моделі, комунікативні та організаторські схильності, поведінку в конфліктах. Також враховано гендерні відмінності військовослужбовців та наявність бойового досвіду. Виявлено, що більшість військовослужбовців мають високий рівень розвитку цих якостей, що сприяє військово-професійній діяльності, зокрема у захисті суверенітету та територіальної цілісності України.

Ключові слова: психодіагностика, особистість, військовослужбовець, особистісні особливості, професійна діяльність, психодіагностика, мотивація, емоційно-вольові якості, психофізіологічний стан, військово-професійна життєстійкість, дослідження, стресостійкість.

Alisa Lizun

THE KEY COMPONENTS EXPRESSIVENESS IN PROFESSIONALLY SIGNIFICANT PERSONAL CHARACTERISTICS OF MILITARY SERVICEMEN: AND EMPIRICAL ANALYSIS

Abstract

The article deals with the expressiveness of personal and professional qualities of servicemen based on empirical research. The author highlights five main components of professionally significant personal qualities

that are important for the effectiveness of military professional activity: value-based, cognitive, emotional and volitional, personality-related and professional. The article describes characteristics of the components and their level of prominence in servicemen, in particular: peculiarities of thinking, personality traits in the framework of the five-factor model, communication and organisational aptitudes, behaviour in conflicts. Gender differences among military personnel and combat experience were also taken into account. Most servicemen have a high level of development of these qualities, which contributes to military professional activity, in particular in the defense of the sovereignty and territorial integrity of Ukraine.

Keywords: psychodiagnostics, personality, serviceman, personal characteristics, professional activity, psychodiagnostics, motivation, emotional and volitional qualities, psychophysiological state, military and professional resilience, research, stress resistance.

Вступ

Військова служба в умовах широкомасштабної війни супроводжується постійними випробуваннями та високим рівнем стресу, що вимагає від військовослужбовців максимальної ефективності у виконанні професійних завдань. Дослідження особистісних характеристик військовослужбовців та їхнього впливу на професійну діяльність є актуальним напрямом психологічної науки.

У наукових працях (Kokun, Pischko & Lozinska, 2022) розглядаються питання професійної надійності, психологічної стійкості та особистісних рис, що сприяють успішності військовослужбовців. Водночас комплексна оцінка особистісно-професійних характеристик у межах багатокомпонентної моделі, яка охоплює когнітивні, емоційно-вольові, ціннісно-мотиваційні та інші складові, залишається недостатньо вивченою.

Це зумовлює необхідність не лише теоретичного аналізу, а й емпіричного дослідження особистісно-професійних якостей військовослужбовців, їхньої вираженості та впливу на ефективність військово-професійної діяльності.

Мета

Дослідити та оцінити рівень вираженості особистісно-професійних якостей військовослужбовців.

Матеріал і методи дослідження

Для досягнення мети дослідження було проведено психодіагностику: (1) встановлення ціннісно-мотиваційних характеристик – за методикою мотивації професійної діяльності (К. Замфір у модифікації А. Реана); (2) оцінка когнітивної сфери – здійснена за методикою дослідження особливостей мислення «МДОМ-2»; (3) аналіз емоційно-вольового та психофізіологічного стану – за методикою шкалою самооцінки психофізіологічного стану (О. Кокун); (4) оцінка особистісних рис – за допомогою короткого п'ятифакторного опитувальника особистості (TIPI-UKR) в адаптації М. Кліманської та І. Галецької; (5) визначення схильності до конфліктної поведінки – методика діагностики схильності

особистості до конфліктної поведінки (К. Томас, адаптація Н. В. Грішиної); (6) дослідження комунікативних та організаторських здібностей – за методикою діагностики комунікативних і організаторських схильностей; (7) оцінка рівня військово-професійної життєстійкості – за допомогою опитувальника військово-професійної життєстійкості (О. Кокун).

Тестування проводилося з використанням програмного забезпечення для онлайн-опитувань у режимі реального часу (Google Forms). Статистичний аналіз даних здійснено за допомогою IBM SPSS Statistics 21 та MS Excel.

Вибірка дослідження

Емпіричне дослідження проводилося анонімно та на добровільних засадах. Дослідження відбувалося в умовах повномасштабної військової агресії проти України. У дослідженні взяли участь 172 українських військовослужбовці, серед яких чоловіки становили 80,8%, а жінки – 19,2%. Вік респондентів коливався від 22 до 59 років, середній вік становив 35,7 року.

За рівнем освіти військовослужбовці розподілилися так: середня освіта – 0,6%; професійна освіта – 1,2%; бакалаврський рівень – 20,9%; вища освіта – 75,6%; науковий ступінь – 1,7%. Військову освіту здобули 11,6% респондентів.

За військовими званнями військовослужбовці належали до таких категорій: офіцерський склад – 12,8% та рядовий, сержантський та старшинський – 87,2%. Військова вислуга варіювалася від 1 місяця до 20 і більше років. Значна частка респондентів мала термін військової вислуги до 3 років, що становило 61,3%.

Важливо відзначити, що значна частина респондентів-військовослужбовців мала досвід участі у бойових діях – 70,3%, тоді як 29,7% не мали такого досвіду. Збір даних відбувався на базі Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка серед військовослужбовців Збройних Сил України, які проходили військову підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації на курсах військово-професійної підготовки.

Результати дослідження

Статистична обробка даних дала інформативні результати. Аналіз «ціннісно-мотиваційних властивостей» військовослужбовців показав, що для військовослужбовців характерне переважання внутрішньої мотивації (ВМ), середнє значення якої становило 4,2 бала ($SD=0,8$). Позитивна зовнішня мотивація (ЗПМ) виявилася менш вираженою (3,7 бала, $SD=0,7$), а негативна зовнішня мотивація (ЗНМ) мала ще нижчі показники (3,3 бала, $SD=1,0$).

Подібне співвідношення мотиваційних складових можна вважати сприятливим для військово-професійної діяльності, оскільки внутрішня мотивація є ключовим чинником ефективності. Високий рівень ВМ свідчить про загальну задоволеність військовослужбовців своєю професією та їхню орієнтацію на змістовність і значущість військової діяльності.

Ці результати узгоджуються з висновками Остапенка & Яценко (2024), Мась & Якимчук (2024), які підтверджують, що внутрішня мотивація є визначальним фактором професійної реалізації у військовій сфері.

Результати вивчення «когнітивної сфери» військовослужбовців, яка є

важливою для ефективного виконання професійних завдань, показали, що середній показник здатності до абстрагування та оперування вербальними поняттями становив 6,9 бала ($SD=1,7$). Найбільша частка респондентів (26,2%) отримала 7 балів, дещо менше (25%) – 8 балів. Максимальний рівень (10 балів) зафіксовано у 6,4% військовослужбовців, тоді як лише менш ніж 3% осіб мали 2 або 3 бали.

Для детальнішого аналізу показники були поділені на три рівні: високий (8–10 балів), який мали 40,7% військовослужбовців, середній (4–7 балів) – 55,8% і низький (1–3 бали) – 3,5%.

Отримані результати засвідчили, що хоча рівень когнітивних здібностей військовослужбовців переважно перебуває у межах середнього діапазону, цього загалом достатньо для виконання професійних обов'язків. Такий рівень дозволяє ефективно оперувати вербальними поняттями та приймати обґрунтовані рішення у військово-службовій діяльності.

Рівень «емоційно-вольового та психофізіологічного стану» військовослужбовців оцінювався за методикою О. Кокуна. Отримані результати засвідчили переважно високий рівень самооцінки, що свідчить про психологічну стійкість, мотивацію та готовність до виконання службових завдань.

Середні значення варіювалися від 78,8 до 90,8 балів, що відповідає рівням вище середнього та високому (максимальний можливий 100 балів). Найвищі показники зафіксовано за шкалами «зацікавленість у захисті незалежності та територіальної цілісності держави» ($M = 90,8$), «впевненість у своїх силах» ($M = 83,4$) та «бажання виконувати бойові завдання» ($M = 82,3$). Це вказує на високу мотивацію військовослужбовців до виконання бойових (спеціальних) завдань, що є ключовим фактором їхньої професійної ефективності.

Серед показників самооцінки психофізіологічного стану найбільш вираженим виявився «настрій» ($M = 82,8$), що вказує на емоційну стабільність і позитивний психоемоційний фон. Водночас відносно нижчі значення зафіксовані за шкалами «активність» ($M = 78,8$) та «самопочуття» ($M = 80,1$), що може свідчити про певне фізичне виснаження або вплив навантажень.

Загалом, високий рівень емоційно-вольового стану військовослужбовців, що є важливим чинником їхньої психологічної готовності до виконання професійних обов'язків у складних умовах. Дані узгоджуються з дослідженнями А. В. Кириченка (2023), який зазначає високу психологічну стійкість військовослужбовців у бойових умовах.

Оцінювання «особистісних рис» за моделлю «великої п'ятірки» дозволило визначити рівні екстраверсії, дружелюбності, добросовісності, емоційної стабільності (нейротизму) та відкритості новому досвіду у військовослужбовців. Середні значення варіювалися від 9,6 до 12,1 бала (максимум – 14, мінімум – 2), що свідчить про збалансованість рис особистості у досліджуваних. Такий результат узгоджується з науковими дослідженнями (Кокун, 2021).

Найвищий рівень було зафіксовано за шкалою «добросовісність» ($M = 12,1$, $SD = 1,5$), що вказує на високий рівень відповідальності, організованості

та надійності. Також високі показники отримано за шкалою «відкритість новому досвіду» ($M = 11,6$, $SD = 2,0$), що вказує на інтелектуальну допитливість та прагнення до саморозвитку. Рівень «дружелюбності» ($M = 11,1$, $SD = 1,7$) відображає здатність до емпатії та формування гармонійних стосунків. Показник «емоційної стабільності» ($M = 10,4$, $SD = 2,1$) засвідчує добру стресостійкість військовослужбовців. Натомість, «екстраверсія» мала відносно нижчий рівень ($M = 9,6$, $SD = 1,9$), що може свідчити про більш стриману соціальну активність респондентів.

Загалом, найбільш вираженими рисами військовослужбовців є добросовісність та відкритість новому досвіду. Результати узгоджуються з дослідженнями Klimanska & Haletska (2019), Проскури (2011) та (An In Depth Analysis, June 7, 2020), у яких також відмічений високий рівень сумлінності та інтелектуальної гнучкості у військовослужбовців.

У дослідженні встановлено *«схильність військовослужбовців до конфліктної поведінки в службовій діяльності»* за допомогою методики «Діагностика схильності особи до конфліктної поведінки». Оцінка за п'ятьма типами поведінки: суперництво, співпраця, компроміс, уникнення та пристосування. Кожна шкала оцінюється в діапазоні від 0 до 12 балів, із поділом на три рівні: високий (9–12 балів) – домінуюча стратегія, середній (5–8 балів) – помірний рівень схильності, низький (1–4 бали) – слабка вираженість стратегії.

Найвищий показник зафіксовано за шкалою «компроміс» ($M = 9,2$, $SD = 1,9$), що свідчить про домінуючу схильність до цієї стратегії в конфліктних ситуаціях.

Другим за популярністю є тип поведінки «співпраця» ($M = 6,9$, $SD = 1,6$), що свідчить про схильність до активної взаємодії. Стратегія «уникнення» має середнє значення $M = 5,7$, що свідчить про помірний рівень схильності до уникнення конфліктів ($SD = 1,7$), вказуючи на середню варіативність у відповідях..

Найнижчі показники спостерігаються за шкалою «пристосування» ($M = 4,8$, $SD = 2,1$) та «суперництво» ($M = 3,9$, $SD = 2,9$), що вказує на слабо виражену схильність до цих стратегій.

Загалом, результати свідчать про помірну схильність військовослужбовців до конфліктної поведінки, де найбільш вираженими є стратегії «компроміс» та «співпраця», а менш вираженими – «суперництво» та «пристосування» (Андріяко, 2022).

Аналіз даних *«комунікативних та організаторських схильностей»* військовослужбовців, дозволив оцінити рівень їх сформованості серед військовослужбовців та визначити варіативність у вибірці.

Отримані результати свідчать про високий рівень розвитку цих якостей: середнє значення комунікативних схильностей становило 16,2, а організаторських – 15,9. Варіативність комунікативних схильностей ($SD = 3,2$) дещо перевищує варіативність організаторських ($SD = 2,8$), що свідчить про більшу стабільність останніх. Більшість військовослужбовців демонструють найвищий рівень розвитку комунікативних (53,5%) та організаторських (49,4%) схильностей,

значна частина має високий рівень (29,1% і 37,8% відповідно), а лише невелика частина – середній (16,3% і 11,6%).

Це підтверджує, що військовослужбовці мають добре сформовані комунікативні та організаторські схильності, які відіграють ключову роль у військово-професійній діяльності. Висока узгодженість цих якостей сприяє ефективності управлінських процесів та взаємодії у військових колективах.

У дослідженні проаналізовано «рівень військово-професійної життєстійкості військовослужбовців». Оцінювання проводилося за такими складовими: включеність, контроль, прийняття виклику, а також за чотирма компонентами – емоційним, мотиваційним, соціальним і професійним.

«Загальний рівень військово-професійної життєстійкості» склав $M = 70,3$ ($SD = 8,9$) при максимально можливих 96 балах, що свідчить про високу стійкість військовослужбовців до професійних викликів.

Серед «складових військово-професійної життєстійкості» найвищий показник продемонструвала складова «прийняття виклику» ($M = 24,5$, $SD = 3,5$), що вказує на готовність військовослужбовців ефективно долати труднощі. Рівень «контролю» ($M = 23,1$, $SD = 3,4$) відображає значну самостійність, а «включеність» ($M = 22,8$, $SD = 3,6$) підтверджує активну залученість у професійну діяльність.

Аналіз «компонентів військово-професійної життєстійкості» показав, що найвищий середній бал має «мотиваційний компонент» ($M = 18,6$, $SD = 2,7$), що підкреслює високу мотивацію до виконання професійних обов'язків. «Емоційний» ($M = 17,4$, $SD = 2,6$), «соціальний» ($M = 17,0$, $SD = 2,7$) і «професійний» ($M = 17,3$, $SD = 2,7$) компоненти також мають достатньо високі значення, що свідчить про емоційну стійкість, ефективну соціальну взаємодію та професійну зрілість військовослужбовців. Отже, результати вказують на загалом високий «рівень військово-професійної життєстійкості», що забезпечує адаптивність, професійну мотивацію та готовність до виконання службових завдань у складних умовах.

Отже, військовослужбовці демонструють високу мотиваційну та емоційну стійкість, що є їхніми найсильнішими якостями та ключовими відмінністю від цивільних професій. Конструктивний стиль взаємодії та розвинені комунікативні навички забезпечують ефективне управління. Загалом, поєднання цих якостей створює оптимальні передумови для успішного виконання службових завдань.

Отримані результати засвідчили статистично значущі *гендерні відмінності* у військово-професійних характеристиках військовослужбовців. Чоловіки мали вищі показники за особливостями мислення ($p = 0,01$) та комунікативними схильностями ($p = 0,044$), що вказує на їхню кращу аналітичність та активність у взаємодії. Жінки демонстрували більше бажання виконувати бойові завдання ($p = 0,018$), вищу екстраверсію ($p = 0,002$) та відкритість до нового досвіду ($p = 0,035$), що свідчить про їхню соціальну активність, адаптивність та мотивацію до самореалізації.

Аналіз порівняльних даних показав, що військовослужбовці з *досвідом участі в бойових діях* мають статистично значущі відмінності за 14 шкалами

військово-професійних характеристик, а ніж ті, хто такого досвіду не має. Вони демонструють вищі рівні самопочуття ($M = 82,1$), активності ($M = 80,5$), настрою ($M = 85,0$), працездатності ($M = 83,3$), впевненості у власних силах ($M = 85,1$), а також більш розвинені комунікативні ($M = 16,6$) та організаторські схильності ($M = 16,4$). Отримані результати узгоджуються з іншими науковими дослідженнями (Іллющенко, 2018; Стасюк, 2022).

Варто зазначити, що рівень військово-професійної включеності ($M = 23,1$) та мотивації до військово-професійної життєстійкості ($M = 18,9$) вищий у військовослужбовців з бойовим досвідом. Зазначене узгоджується з науковим іншим дослідженням (Нестеренко, 2024).

Водночас у них менший рівень схильності до уникнення ($M = 5,55$), що може свідчити про більш активні стратегії подолання труднощів. Здобуті результати аналізу узгоджуються з науковим дослідженням (Вахняк, 2021), яке підкреслює, що однією з ключових якостей військовослужбовців є здатність аналізувати ризики та приймати виважені рішення для збереження життя як власного, так і співслуживців.

Ці результати підкреслюють важливість подальшого дослідження саме військовослужбовців-учасників бойових дій, оскільки їхній досвід значно впливає на психологічні та професійні якості.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у дослідженні оцінено рівень вираженості особистісно-професійних якостей військовослужбовців. Встановлено, що вони демонструють високий рівень внутрішньої мотивації, добросовісності, комунікативних та організаторських здібностей, що сприяє ефективності військово-професійної діяльності. Гендерний аспект показав певні відмінності у мотивації та когнітивних показниках, що може бути враховано для оптимізації підходів до підготовки військовослужбовців. Досвід участі у бойових діях асоціювався з вищими рівнями емоційно-вольової стійкості та професійної життєстійкості, що вказує на адаптаційні механізми у стресових умовах. Подальші дослідження доцільні для уточнення впливу психологічних характеристик на ефективність військової діяльності та розробки цільових програм розвитку особистісно-професійних якостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріяко, А. Д. (2022). Психологічна корекція конфліктної поведінки підлітків [Дис. маг. в галузі психології, Національний авіаційний університет]. erNAU. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/57008>
2. Вахняк, В. (2021). Психологічна компетентність військовослужбовців: узагальнена дефініція та структура. Вісник Національного університету оборони України, 59(1), 52–62. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-59-1-55-62>
3. Іллющенко, С. Ю. (2023). Рефлексивна компетентність як чинник

- професійного розвитку офіцера Збройних Сил України [Дис. д-ра філософії в галузі психології, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського]. Репозитарій Національного університету оборони України. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-ill-23.pdf>
4. Кириченко, А. В. (2023). Психологічна готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України до діяльності у бойових умовах [Дис. д-ра філософії в галузі психології, Національний Університет оборони України ім. Івана Черняхівського]. Репозитарій Національного університету оборони України. <https://nuou.org.ua/assets/documents/rkr-dis-25-01.pdf>
 5. Кокун, О. М. (2022). Всеукраїнське опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни». Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731505/>
 6. Кокун, О. М., Мороз, В. М., Лозінська, Н. С., & Пішко, І. О. (2021). Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України. Видавничий дім «Освіта України», ФОП Маслаков Руслан Олексійович.
 7. Мась, Н., & Якимчук, І. (2024). Життєва перспектива студентів педагогічного коледжу як чинник їхньої психологічної готовності до професійної діяльності. Вісник Національного університету оборони України, 78(2), 100–105. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-78-2-100-105>
 8. Нестеренко, Н. В. (2024). Психологічні особливості управлінської культури сержантів сухопутних військ Збройних Сил України [Дис. д-ра філософії в галузі психології, Національний університет оборони України]. Репозитарій Національного університету оборони України. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-nest-23.pdf>
 9. Остапенко, О. А., & Яценко, В. А. (2024). Основні аспекти дослідження системи внутрішньої мотивації військовослужбовців в умовах війни. Ефективність державного управління, (78/79), 97–105. <https://doi.org/10.36930/507815>
 10. Проскура, Ю. В. (2011). Дослідження зв'язку лінії з факторами «Великої п'ятірки». Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія», 1(1). 130–135. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/1/26.pdf>
 11. Стасюк, В. В., & Кириченко, А. В. (2022). Результати емпіричного дослідження психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах. Габітус, 40, 143–147.
 12. Klimanska, M., & Haletska, I. (2019). Ukrainian adaptation of the short five factor personality questionnaire TIPI (TIPI-UKR). *Psychological Journal*, 5(9), 57–76. <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4/>
 13. Kokun, O., Pischko, I., & Lozinska, N. (2022). Differences in military personnel's hardiness depending on their leadership levels and combat experience: An exploratory pilot study. *Military Psychology*, 35(6), 603–610. <https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2147360>

14. The Big Five's Agreeableness: An in depth analysis (June 7, 2020). Our Human Minds <https://ourhumanminds.com/the-big-fives-agreeableness-an-in-depth-analysis/>

REFERENCES

1. Andriiako, A. D. (2022). Psykholohichna korektsiia konfliktnoi povedinky pidlitkiv [Psychological correction of conflict behavior of adolescents]. [Dys. mah. (Master's thesis) v haluzi psykholohii, Natsionalnyi aviatsiinyi universytet]. erNAU. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/57008> [In Ukrainian].
2. Vakhniak, V. (2021). Psykholohichna kompetentnist viiskovosluzhbovtziv: uzahalnena defnitsiia ta struktura [Psychological competence of military personnel: generalized definition and structure]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*, 59(1), 52–62. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-59-1-55-62> [In Ukrainian].
3. Illiushchenko, S. Yu. (2023). Refleksyivna kompetentnist yak chynnyk profesiinoho rozvytku ofitsera Zbroinykh Syl Ukrainy [Reflective competence as a factor in the professional development of an officer of the Armed Forces of Ukraine] [Dys. d-ra filosofii (PhD) v haluzi psykholohii, Natsionalnyi universytet obrony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho]. Repozytarii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-ill-23.pdf> [In Ukrainian].
4. Kyrychenko, A. V. (2023). Psykholohichna hotovnist viiskovosluzhbovtziv Desantno-shturmovykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy do diialnosti u boiovykh umovakh [Psychological readiness of servicemen of the Airborne Assault Forces of the Armed Forces of Ukraine for activities in combat conditions] [Dys. d-ra filosofii (PhD) v haluzi psykholohii, Natsionalnyi Universytet obrony Ukrainy im. Ivana Cherniakhovskoho]. Repozytarii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy. <https://nuou.org.ua/assets/documents/rkr-dis-25-01.pdf> [In Ukrainian].
5. Kokun, O. M. (2022). Vseukrainske opytuvannia «Tvoia zhyttiistiikist v umovakh viiny» [All-Ukrainian survey “Your resilience in wartime”]. Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731505/> [In Ukrainian].
6. Kokun, O. M., Moroz, V. M., Lozinska, N. S., & Pishko, I. O. (2021). Zbirnyk psykholohichnykh metodyk dlia profesiino-psykholohichnoho vidboru kandydativ na viiskovu sluzhbu za kontraktom u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Collection of psychodiagnostic methods for professional and psychological selection of candidates for military service under a contract in the Armed Forces of Ukraine]. Vydavnychiy dim “Osvita Ukrainy”, FOP Maslakov Ruslan Oleksiiovich. [In Ukrainian].
7. Mas, N., & Yakymchuk, I. (2024). Zhyttieva perspektyva studentiv pedahohichnoho koledzhu yak chynnyk yikhnoi psykholohichnoi hotovnosti do profesiinoy diialnosti [Life perspective of students of pedagogical college as a factor of their psychological readiness for professional activity]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*, 78(2), 100–105. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-78-2-100-105> [In Ukrainian].

8. Nesterenko, N. V. (2024). Psykholohichni osoblyvosti upravlinskoi kultury serzhantiv sukhoputnykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy [Psychological features of the management culture of sergeants of the land forces of the Armed Forces of Ukraine] [Dys. d-ra filosofii (PhD) v haluzi psykholohii, Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy]. Repozytarii Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-nest-23.pdf> [In Ukrainian].
9. Ostapenko, O. A., & Yatsenko, V. A. (2024). Osnovni aspekty doslidzhennia systemy vnutrishnoi motyvatsii viiskovosluzhbovtiv v umovakh viiny [Main aspects of research into the system of internal motivation of military personnel in wartime]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, (78/79), 97–105. <https://doi.org/10.36930/507815> [In Ukrainian].
10. Proskura, Yu. V. (2011). Doslidzhennia zviazku lini z faktoramy «Velykoi piatirky» [Research on the relationship between the line and the factors of the “Big Five”]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu ekonomiky ta prava imeni Alfreda Nobelia. Seriya «Pedahohika i psykholohiia*, 1(1). 130–135. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/1/26.pdf> [In Ukrainian].
11. Stasiuk, V. V., & Kyrychenko, A. V. (2022). Rezultaty empirychnoho doslidzhennia psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv Desantno-shturmovykh viisk do diialnosti u boiovykh umovakh [Results of an empirical study of the psychological readiness of servicemen of the Airborne Assault Forces for activities in combat conditions]. *Habitus*, 40, 143–147. [In Ukrainian].
12. Klimanska, M., & Haletska, I. (2019). Ukrainian adaptation of the short five factor personality questionnaire TIPI (TIPI-UKR). *Psychological Journal*, 5(9), 57–76. <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4/>
13. Kokun, O., Pischko, I., & Lozinska, N. (2022). Differences in military personnel's hardiness depending on their leadership levels and combat experience: An exploratory pilot study. *Military Psychology*, 35(6), 603–610. <https://doi.org/10.1080/08995605.2022.2147360>
14. The Big Five's Agreeableness: An in depth analysis (June 7, 2020). *Our Human Minds*. <https://ourhumanminds.com/the-big-fives-agreeableness-an-in-depth-analysis/>

Відомості про автора

Аліса ЛІЗУН, здобувач ступеня Доктор філософії у галузі психології (PhD), Київський інститут сучасної психології та психотерапії, Київ, Україна

Alisa LIZUN, PhD candidate, KIMPP

E-mail: svitorcid@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6369-1345>